مجله اقتصادی - دوماهنامه بررسی مسائل و سیاست‌های اقتصادی
شماره‌های ۷ و ۸، مهر و آبان ۱۳۹۱، صفحات ۱۱۲- ۹۳

الزامات سرمایه‌گذاری خارجی در سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

حسن میرزاخانی
رئیس سازمان امور اقتصادی و دارایی استان مرکزی
ha.mi1348@yahoo.com

یکی از راهکارهای اساسی در زمینه حمایت از کار و سرمایه ایرانی توجه به سرمایه‌گذاری خارجی است. بدیهی است سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند منجر به انتقال تکنولوژی و دانش فنی، بهبود روش‌های مدیریت و بازاریابی، آموزش و تربیت نیروی‌انسانی، دسترسی آسان‌تر به بازارهای صادراتی و... گردد. به‌طور قطع، تحقق سرمایه‌گذاری خارجی الزاماتی دارد که از آن جمله می‌توان به بهبود فضای کسب و کار، اصلاح یا حذف قوانین دست‌وپاگیر اقتصادی، ثبات سیاست‌های اقتصادی، تقویت سیستم مالی کشور، کاهش فساد اقتصادی و... اشاره نمود که در این مقاله به آن پرداخته شده است.

طبقه‌بندی JEL: E22, G2, G11, N20.
واژه‌های کلیدی: تولید ملی، سرمایه‌گذاری خارجی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، نیروی‌کار ایرانی، بهره‌وری.

۱. مقدمه

نامگذاری سال ۱۳۹۱ به نام سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی از سوی مقام معظم رهبری که حاکی از شرایط ویژه اقتصادی کشور است، اهمیت حیاتی مسأله تولید و بهره‌وری داخلی را با توجه به تحریم‌های اقتصادی و ظرفیت‌های بلااستفاده بخش تولید نشان می‌دهد که یکی از راهکارهای اساسی در این زمینه استفاده از منابع مالی خارجی به‌عنوان مکمل سرمایه‌های داخلی می‌باشد.

انباشت سرمایه به لحاظ نظری یکی از پیش‌نیازهای اساسی فرایند رشد اقتصادی به‌شمار می‌رود که می‌تواند از منابع مالی داخلی و خارجی تأمین مالی شود. امروزه بسیاری از کشورهای جهان به واسطه ناکافی بودن منابع داخلی برای سرمایه‌گذاری، تمایل شدیدی به جذب سرمایه‌های خارجی پیدا کرده‌اند. منابع مالی خارجی علاوه بر اینکه شکاف پس‌اندازی سرمایه‌گذاری را پر می‌کند آثار مثبتی نیز بر اقتصاد کشور داشته و به‌عنوان مکمل پس‌اندازهای داخلی موجب کاهش

* تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۶/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۱/۱۷

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

هزینه سرمایه شرکت‌های داخلی، انتقال دانش فنی و شیوه‌های مدیریتی می‌شود. سرمایه‌گذاری بطور کلی تابع قوانین و مقررات، شفافیت در بازارهای کالا، پول، سرمایه، کار و همچنین شفافیت در فضای سیاسی و سیاست خارجی است. مطالعات اقتصادی نشان می‌دهدکه بی‌ثباتی شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی کشورها، بالا بودن درجه ریسک‌پذیری اقتصاد و نبود ثبات در قوانین از موانع اصلی جذب سرمایه‌گذاری خارجی به شمار می‌رود (رهبر و همکاران، ۱۳۸۶). کشور ما می‌تواند با وجود منابع بالقوه فراوان، با فراهم‌کردن شرایط لازم از سرمایه‌های خارجی در کنار سرمایه داخلی بهره‌برداری نماید.

۲. اهمیت و ضرورت موضوع

شرایط فعلی کشور ما از لحاظ اقتصادی شرایط ویژه‌ای است. تحریم‌های بین‌المللی و محدودیت‌های مبادلات بین‌المللی توجه به اهمیت تولید داخلی را دوچندان می‌کند. مفهوم حمایت از تولید داخلی در شرایطی ایجاد می‌شود که محصولات تولید شده در داخل قابلیت رقابت با مشابه خارجی خود را داشته باشند. یکی از راهکارها در این زمینه، استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی به‌عنوان مکمل سرمایه‌گذار داخلی جهت تولید کالاست. سرمایه‌گذاری خارجی نه تنها مغایر استقلال و عزت جامعه نیست، بلکه می‌تواند از طریق مزایا و فوایدی که برای اقتصاد کشور فراهم می‌سازد میزان تولید و اشتغال کشور را افزایش دهد و در نتیجه از طریق افزایش رفاه مردم در ارتقاء سطح زندگی آنها مؤثر واقع شود. از مزایای سرمایه‌گذاری خارجی می‌توان به انتقال تکنولوژی و دانش فنی، بهبود روش‌های مدیریت و بازاریابی، آموزش و تربیت نیروی انسانی، دسترسی آسان‌تر به بازارهای صادراتی و... اشاره نمود. البته باید توجه داشت که سرمایه‌گذاری خارجی زمانی مفید خواهد بود که یا به‌عنوان مکمل سرمایه‌گذاری داخلی باشد یا طبق ارزیابی‌های اقتصادی در صورت بکارگیری آنها به‌جای سرمایه داخلی هزینه فرصت کمتری داشته باشد. در غیر اینصورت کشور از سرمایه‌گذاری خارجی نه تنها سودی نخواهد برد، بلکه آسیب‌های فراوانی نیز می‌بینند. بنابراین، در این شرایط باید موانع و مشکلات موجود بر سر راه سرمایه‌گذاری به‌ویژه سرمایه‌گذاری خارجی برداشته شوند تا بتوانیم از تولید، نیروی‌کار و سرمایه کشور حمایت کنیم.

۳. تعریف سرمایه‌گذاری خارجی

فرهنگ لغت حقوق بین‌الملل، سرمایه‌گذاری خارجی را اینگونه تعریف نموده است: "انتقال وجوه یا مواد از یک کشور (صادرکننده) به کشور دیگر (کشور میزبان) جهت استفاده از تأسیسات یک بنگاه اقتصادی در کشور میزبان در برابر مشارکت مستقیم یا غیرمستقیم در سود آن بنگاه".

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

در تعریفی دیگرطبق قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، سرمایه‌گذاری خارجی معادل است با بکارگیری سرمایه خارجی در یک بنگاه اقتصادی جدید یا موجود پس از اخذ مجوز سرمایه‌گذاری که به‌صورت سرمایه‌گذاری در تولید و ساخت کالا، استخراج موادخام، تأسیس و گسترش نهادهای مالی و غیره در فراسوی مرزهای ملی انجام می‌شود.

٤. اشکال مختلف سرمایه‌گذاری خارجی[1]

سرمایه‌گذاری خارجی معمولاً به دو طریق سرمایه‌گذاری مستقیم و سرمایه‌گذاری غیرمستقیم صورت می‌گیرد.

٤-١. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی[2]

تعاریف مختلفی از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود دارد، اما عمومی‌ترین آنها تعریف کنفرانس ملل متحد برای تجارت و توسعه (آنکتاد)[3] است. طبق این تعریف، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عبارت است از سرمایه‌ای که متضمن مناسبات درازمدت و منعکس‌کننده کنترل و نفع مستمر شخصیت حقیقی یا حقوقی مقیم یک کشور در شرکتی خارج از موطن سرمایه‌گذار باشد. با توجه به این تعریف، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از درجه پایداری بالایی برخوردار می‌باشد و در صورت بروز رکود در کشور میزبان این نوع سرمایه‌گذاری به سهولت از کشور خارج نمی‌شود. در این نوع سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذار سهام واحد تولیدی را خریداری می‌کند و در مالکیت آن سهیم می‌شود و می‌تواند به مدت نامحدود مالک سهام خود باشد. همچنین، به سرمایه‌گذار اجازه فروش کالا و خدمات تولیدی در داخل و خارج داده می‌شود.

در تعریف دیگر، سازمان تجارت جهانی[4] سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را به این صورت تعریف می‌کند: زمانی‌که یک سرمایه‌گذار ساکن در یک کشور (کشور مبدأ) دارایی را در کشور دیگری (کشور میزبان) به قصد مدیریت آن دارایی خریداری می‌کند. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اتفاق می‌افتد.

در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی ایران، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در تمام زمینه‌های مجاز برای فعالیت بخش خصوصی امکان‌پذیر است. علاوه بر آن، تصریح شده است که

1. Foreign Investment
2. Foreign Direct Investment
3. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)
4. World Trade Organization (WTO)

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

هیچگونه محدودیتی از نظر درصد مشارکت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود ندارد. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی خود به انواع مختلف تقسیم‌بندی می‌شود که عبارتند از (خاتمی، ۱۳۷۶):

٤-١-١. سرمایه‌گذاری مستقل خارجی[1]

در این نوع سرمایه‌گذاری، ۱۰۰ در صد مالکیت با شرکت‌های خارجی می‌باشد و استقلال عمل کامل دارند. در این نوع سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذار سرمایه مورد نیاز خود را به‌صورت مستقل تأمین می‌کند. سرمایه‌گذاری مستقل خارجی از نظر حقوقی همان شرکت‌های فرعی با مالکیت ۱۰۰ درصد خارجی هستند. این شرکت‌های فرعی معمولاً دارای تابعیت کشورهای میزبان هستند، اما تمام یا اکثریت سهام و سرمایه آنها متعلق به شرکت خارجی است.

٤-١-٢. سرمایه‌گذاری مشترک خارجی[2]

سرمایه‌گذاری مشترک خارجی شکل تکامل‌یافته سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای در حال توسعه است. در این نوع سرمایه‌گذاری، هزینه‌های سرمایه‌گذاری به تناسب (درصد مشارکت) بین سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی تقسیم می‌شود. امروزه بیشتر کشورهای در حال توسعه این نوع سرمایه‌گذاری خارجی را به‌دلیل منافعی که بر آن مترتب است بر سایر اشکال سرمایه‌گذاری خارجی ترجیح می‌دهند. سرمایه‌گذاری مشترک خارجی به‌طور کلی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

٤-١-٢-١. سرمایه‌گذاری مشترک مستقیم قراردادی[3]

این نوع سرمایه‌گذاری در کشورهای با اقتصاد متمرکز متداول می‌باشد و تمام توافقات میان پذیرنده سرمایه و سرمایه‌گذار در یک قرارداد خاص گنجانده می‌شود.

٤-١-٢-٢. سرمایه‌گذاری مستقیم مشترک سهامی[4]

سرمایه‌گذاری مشترک سهامی رایج‌ترین نوع سرمایه‌گذاری بوده و از طریق تقسیم مالکیت سهام بین سهامداران داخلی و خارجی صورت می‌گیرد. در این شیوه، قوانین حاکم بر روابط بین سرمایه‌گذاران (سهامداران) قوانین خاص سرمایه‌گذاری و قوانین تجاری کشور میزبان می‌باشد.

1. Foreign Independent Investment
2. Joint Venture
3. Direct Joint Venture Agreement
4. Direct Investment in Common Stock

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

٤-۲. سرمایه‌گذاری غیرمستقیم خارجی (سرمایه‌گذاری پورتفولیو)[1]

این نوع سرمایه‌گذاری همانطور که از نامش مشخص است تمام سرمایه‌گذاری‌های یک شخصیت حقوقی مقیم در یک کشور در اوراق‌قرضه و سهام یک بنگاه مقیم در کشور دیگر را در بر می‌گیرد. در یک تعریف کلی‌تر، هر نوع سرمایه‌گذاری که در آن سرمایه‌گذار خارجی مایل یا واجد شرایط لازم برای داشتن سهمی از سرمایه و مالکیت شرکت مشترک نباشد در این طبقه وسیع که با عنوان سرمایه‌گذاری غیرمستقیم شناخته می‌شود جا می‌گیرد. از ویژگی‌های اینگونه سرمایه‌گذاری‌ها می‌توان به پایین‌بودن درجه ریسک، کوتاه‌بودن دوره سرمایه‌گذاری و بالا بودن قدرت نقدشوندگی اشاره نمود. از ایراداتی که به این نوع سرمایه‌گذاری گرفته می‌شود این است که این نوع سرمایه‌گذاری می‌تواند به سرعت از کشور میزبان خارج شده و باعث اختلال در سیستم اقتصادی کشور میزبان شود. سرمایه‌گذاری غیرمستقیم اشکال مختلفی دارد که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود:[2]

٤-۲-۱. ساخت، بهره‌برداری و واگذاری (B.O.T)[3]

در این قرارداد، سرمایه‌گذار خارجی یک پروژه را برای یک دوره زمانی معین تعریف و تأمین مالی انجام می‌دهد. کلیه هزینه‌های اصلی سرمایه‌گذاری اصلی و مقدار سود از طریق درآمدها و گاهی اوقات تولیدات مجدد به‌دست می‌آید. در پایان زمان مشخصی پروژه بدون هیچ نوع مسئولیتی به شریک ایرانی واگذار می‌شود.

٤-۲-۲. ساخت، بهره‌برداری و مالکیت (B.O.O)[4]

این روش نیز مشابه روش BOT است با این تفاوت که مالکیت طرح مذکور به کشور میزبان انتقال نمی‌یابد. اگرچه امتیازات عملیات به‌طور معمول مربوط به یک دوره ثابت بوده و پس از آن حقوق عملیات می‌تواند در صورت تمایل سرمایه‌گذار به غیر انتقال یابد.

---

1. Foreign Portfolio Investment

۲. تلخیص از سایت www.aftab.ir.

3. Build- Operate- Transfer
4. Build- Operate-Own
5. Build-Lease- Transfer

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

٤-۲-۳. ساخت، اجاره و انتقال (B.L.T)[1]

یک تسهیلات جدید با سرمایه خصوصی ایجاد و پس از انقضای مدت اجاره تحت موافقتنامه اجاره، مالکیت و مسئولیت عملیاتی آن به دولت میزبان انتقال می‌یابد.

٤-۲-٤. ساخت، اجاره و بهره‌برداری (B.L.O)[2]

مانند قرارداد BLT است بدون آنکه نیاز به انتقال مالکیت به دولت میزبان در پایان قرارداد اجاره وجود داشته باشد.

٤-۲-٥. احیا، بهره‌برداری و انتقال (R.O.T)[3]

همان ترتیبات قراردادی BOT است، اما برای احیا (ترمیم) تسهیلات موجود در عوض ایجاد یک طرح جدید است.

٤-۲-٦. بیع متقابل یا مشارکت مدنی

قراردادهای بیع متقابل قراردادهای خدماتی با قیمت ثابت با بازگشت ثابتند. در روش بیع متقابل، سرمایه‌گذارخارجی‌تمام هزینه‌های اولیه و نگهداری پروژه را انجام داده و کنترل کامل آن را به محض اتمام پروژه به شریک ایرانی منتقل می‌کند. این روش سرمایه‌گذاری به دولت اجازه می‌دهد سرمایه‌های خارجی و خدمات و دانش فنی را جذب نموده و در عین حال هزینه مبادلات خارجی را کاهش داده و ظرفیت صادرات را افزایش دهد.

۵. تاریخچه سرمایه‌گذاری خارجی در ایران

سرمایه‌گذاری خارجی در سال‌های (۱۳۱۱-۱۳۱۰) در قالب اعطاء امتیاز به افراد خارجی صورت می‌گرفت. این امر باعث عدم اطمینان مردم نسبت به خارجیان بوده و منجر به ملی‌شدن صنعت نفت در سال ۱۳۳۰ شد. در سال‌های (۱۳۳۴- ۱۳۳۰) سرمایه‌گذاری خارجی‌در ایران شکل نگرفت. در سال ۱۳۳۴به واسطه تصویب قانون جلب و حمایت از سرمایه‌های خارجی سرمایه‌گذاری خارجی روند افزایشی به خود گرفت و از ۸۷/۱ میلیون دلار در سال ۱۳۳۵ به ۲۸۳۵ میلیون دلار در سال ۱۳۵۳ رسید. با افزایش چشمگیر قیمت نفت و تمایل سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری در کشور سرمایه‌گذاری خارجی به ۶۲۳۶ میلیون دلار در سال ۱۳۵۷ افزایش یافت. پس از پیروزی انقلاب، خارج‌کردن مقادیر قابل‌توجهی سرمایه از کشور به واسطه خروج سرمایه‌داران از کشور، بدهی صاحبان صنایع به سیستم بانکی، اختلال در واردات و صادرات، بحران

1. Build- Lease- Operate
2. Revival- Operate-Transfer
3. Buy Back

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

صنعتی را با تمام ابعاد اقتصادی و اجتماعی و سیاسی آن در پیش‌روی دولت وقت قرار داده بود. بنابراین، با تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و دولتی کردن اکثر فعالیت‌های اقتصادی، محدودیت عمده‌ای جهت جلب سرمایه‌خارجی ایجادگردید و سرمایه‌گذاری خارجی در کشور سیر نزولی به خود گرفت و به ۴ میلیارد دلار در سال ۱۳۵۸ و ۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۶۰ رسید (کمیجانی و عباسی، ۱۳۸۵). به واسطه وجود جنگ تحمیلی در ایران در دهه اول انقلاب استفاده از سرمایه خارجی مورد توجه قرار نگرفت.

با تصویب قانون برنامه دوم توسعه و قانون چگونگی اداره مناطق آزاد در سال ۱۳۷۲ پس از یک دوره توقف ۱۵ ساله جذب سرمایه خارجی تا حدودی روند صعودی به خود گرفت، اما به‌طور کلی با توجه به شرایط خاص سیاسی و اقتصادی کشور نوسانات نرخ ارز و قوانین مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی عملکرد قابل‌قبولی در جذب سرمایه خارجی حاصل نشد. در سال‌های پس از پایان برنامه اول توسعه تا پایان سال ۱۳۷۷، سرمایه‌گذاری خارجی همواره از میزان مصوب آن به‌طور قابل‌توجهی کمتر بوده است. در دولت اصلاحات نیز با وجود سیاست کاهش تنش‌زدایی و کاهش ریسک سرمایه‌گذاری، مجدد موفقیت خاصی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی به‌دست نیامده است، به‌طوری که سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۱۳۷۹ معادل ۴۲۸/۸ میلیون دلار و در ۱۹ طرح مختلف صنعتی اجرا شد که طرح توسعه فولاد مبارکه از مهم‌ترین آنها به شمار می‌رفت. در سال ۱۳۸۰ سرمایه‌گذاری مصوب زیر پوشش قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی به ۷ طرح معادل ۶۸ میلیون دلار رسید. پس از تصویب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۱۳۸۱ تعداد طرح‌های مصوب به ۳۰ طرح و کل سرمایه‌گذاری مصوب به ۵۹۱ میلیون‌دلار رسید (کمیجانی و عباسی، ۱۳۸۵). به‌طور کلی، با تصویب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی تقاضای خارجی برای سرمایه‌گذاری در کشور افزایش قابل‌توجهی داشته است، به‌طوری‌که با شفاف‌سازی سیاست‌های دولت مبنی بر استقبال از سرمایه‌گذاران خارجی و ایرانیان مقیم خارج از کشور برای توسعه سرمایه‌گذاری در داخل کشور سرمایه‌گذاری خارجی به بیش از ۱۰ میلیارد دلار در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته است.

در نهایت، روند سرمایه‌گذاری در ایران طی سال‌های پس از انقلاب دستخوش نوسان‌های بسیاری بوده است.

٦. جایگاه قانونی سرمایه‌گذاری در نظام اقتصادی کشور

سرمایه‌گذاری به‌عنوان یکی از متغیرهای اصلی تولید ناخالص داخلی هر کشور علاوه بر ایجاد تحرک در فرایند تولید موجب افزایش درآمد ملی و افزایش سطح رفاه جامعه در آن کشور خواهد شد. این درحالی است که یکی از دلایل اصلی عقب‌افتادگی در بسیاری از کشورهای توسعه‌نیافته و

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

جهان سومی کمبود و یا فقدان سرمایه بوده که دنبال خود دور تسلسل باطل در جریان توسعه اقتصادی کشور را به همراه خواهد داشت. اهمیت موضوع سرمایه‌گذاری در کشور ما طی سال‌های اخیر به حدی بوده که در متن قوانین مختلف اقتصادی کشور از جمله قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، قانون رفع موانع تولید و سرمایه‌گذاری، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، قوانین بودجه سالانه کشور و مهمتر از آن در قوانین برنامه‌های پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به این موضوع پرداخته شده و قانونگذار دولت را ملزم به جذب، توسعه و حمایت از حجم سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در کشور نموده است. در زیر به مستندات قانونی سرمایه‌گذاری خارجی اشاره می‌شود.

٦-١. قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی و آیین‌نامه اجرایی آن

قانون حاکم بر سرمایه‌گذاری خارجی ایران "قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی" مصوب سال ۱۳۸۱ (۲۰۰۲) می‌باشد. دامنه شمول این قانون به کل قلمرو جمهوری اسلامی ایران تسری دارد و کلیه سرمایه‌گذاران خارجی می‌توانند بر اساس این قانون در کشور سرمایه‌گذاری کنند. بارزترین حقوقی که براساس قانون مذکور به سرمایه‌گذار خارجی تعلق می‌گیرد شامل موارد ذیل می‌باشد:

- حق انتقال سود و سرمایه و منافع آن به ارز خارجی
- حق دریافت خسارت ناشی از سلب مالکیت و ملی‌شدن سرمایه خارجی
- حق دریافت خسارت ناشی از وضع قوانین یا مصوبات دولت که موجب ممنوعیت یا توقف اجرای قراردادهای مالی سرمایه‌گذار خارجی گردد.
- برخورداری از رفتار یکسان و برابر با سرمایه‌گذاران داخلی

کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی یا شرکت‌ها، مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی و همچنین اشخاص حقیقی یا حقوقی ایرانی دارای سرمایه با منشاء خارجی می‌توانند طبق مقررات قانون سرمایه‌گذاری خارجی مبادرت به سرمایه‌گذاری در کشور نموده و از مزایای قانون برخوردار شوند.

٦-٢. قانون برنامه پنجم توسعه

آن دسته از مواد قانونی مندرج در متن قانون برنامه پنجم توسعه با موضوعات سرمایه‌گذاری به‌صورت زیر می‌باشد:

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

ماده ۶۲: الزام دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده ۵ قانون محاسبات عمومی بر احصای نوع مجوز و فعالیت مربوط در حوزه سرمایه‌گذاری و ارائه آن به کارگروه موضوع این ماده و انتشار کتاب سال قبل از آغاز هر سال با هدف کاهش هزینه‌های صدور و تمدید مجوز و پروانه‌های متقاضیان و حذف مجوزهای غیرضرور

ماده ۷۰: ایجاد پنجره واحد برای دستگاه اجرایی اصلی ارائه‌کننده خدمات در مورد آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی که نیازمند اخذ مجوز از دستگاه‌های اجرایی متعدد می‌باشند و الزام دستگاه‌های فرعی صدور مجوز مبنی بر ارائه خدمات از طریق استقرار نماینده تام‌الاختیار در محل پنجره واحد

ماده ۷۵: تشکیل شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی با محوریت وزارت امور اقتصادی و دارایی و حضور اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران به‌عنوان تنها نهاد رسمی متولی بخش خصوصی با هدف تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و رفع موانع کسب و کار

ماده ۷۶: شناسایی قوانین، مقررات و بخشنامه‌های مخل تولید و سرمایه‌گذاری توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران با همکاری اتاق تعامل مرکزی و شورای اصناف کشور و ارائه آن به کمیته ۶ نفره با حضور ۲ نفر از هر فقره به انتخاب رؤسای قوه سه‌گانه

ماده ۸۰: حمایت مالی و تشویق توسعه شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌های تولید، رفع مشکلات و موانع رشد و توسعه بنگاه‌های اقتصادی، حمایت مالی از بخش غیردولتی به‌منظور توسعه کسب و کار و اعمال تخفیف پلکانی و تأمین بخشی از حق بیمه سهم کارفرمایان کارگاه‌های تولیدی توسط دولت با هدف ایجاد اشتغال پایدار، توسعه کارآفرینی و کاهش عدم تعادل‌های منطقه‌ای

ماده ۸۲ بند الف: مجاز به استفاده دستگاه‌های اجرایی از تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) در طول برنامه در قالب قوانین بودجه سنواتی

و مواد قانونی دیگر که در اینجا از ذکر آنها صرفنظر می‌شود.

٦-٣. قانون رفع برخی موانع تولید و سرمایه‌گذاری

قانون رفع برخی از موانع تولید و سرمایه‌گذاری صنعتی مشتمل بر ۱۴ ماده در سال ۱۳۸۶ به تصویب مجلس رسیده و در سال ۱۳۸۷ جهت اجرا ابلاغ گردیده است. این قانون جهت حمایت از تولید و حذف موانع و مشکلات پیش‌روی سرمایه‌گذاران وضع شده است. در ادامه به برخی از مواد مرتبط با سرمایه‌گذاری در این قانون اشاره می‌شود:

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

ماده ۲: جهت حمایت از صادرات صنعتی دولت موظف است مبلغی را به‌منظور جبران بخشی از هزینه‌های صادراتی کالاهای مصرفی و سرمایه‌ای، اجزاء و قطعات و مجموعه‌های تولید و خدمات فنی و مهندسی کشور در بودجه‌های سالانه پیش‌بینی و به صادرکنندگان محصولات فوق حداکثر سه ماه از تاریخ صادرات پرداخت نماید.

ماده ۱۰: به‌منظور تأمین مالی طرح‌ها و فعالیت‌های صنعتی و استفاده بهینه از حساب ذخیره ارزی و جهت‌دهی آن به سمت استفاده از حداکثر توان داخلی بانک‌ها موظفند تسهیلات ارزی و ریالی مورد نیاز طرح‌های صنعتی و معدنی را مطابق قانون پرداخت نمایند.

٦-٤. قانون بازار اوراق بهادار

در بند ۱۵ ماده ۴ این قانون اشاره شده است که مجوز فعالیت در بورس اوراق بهادار به اشخاص سرمایه‌گذار خارجی اعطاء می‌شود. همچنین، بند ۱۴ ماده ۷ این قانون اشاره می‌دارد که هرگونه نظارت بر سرمایه‌گذاری اشخاص حقیقی و حقوقی خارجی در بازار بورس اوراق‌بهادار بر عهده هیئت‌مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار می‌باشد.

همچنانکه از مفاد این قانون برمی‌آید سرمایه‌گذاری خارجی در قالب سبد پورتفولیو (اوراق‌بهادار) که نوعی سرمایه‌گذاری غیرمستقیم است، امکان‌پذیر می‌باشد. از ویژگی‌های بارز این نوع سرمایه‌گذاری، پایین بودن درجه ریسک سرمایه‌گذاری، کوتاه بودن دوره سرمایه‌گذاری و بالا بودن قدرت نقدشوندگی است، اما از ایرادات این نوع سرمایه‌گذاری می‌توان به فرار بودن آن اشاره کرد.

٦-٥. سیاست‌های کلی اجرای اصل ٤٤ قانون اساسی

در اصل ۴۴ قانون اساسی تأکید شده است که بنیان اقتصاد ایران دولتی است و فعالیت بخش خصوصی به‌عنوان مکمل پذیرفته می‌شود. مقام معظم رهبری در خردادماه سال ۱۳۸۴ طی ابلاغیه‌ای در این اصل تجدیدنظر کردند و به‌منظور شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، ارتقاء کارایی بنگاه‌های اقتصادی و افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی فعالیت بخش خصوصی را در بخش‌های بالادستی و بنیانی اقتصاد مجاز شمردند.

معظم‌له سال بعد بند "ج" این ابلاغیه را که مربوط به واگذاری بخش‌های کلان اقتصاد ایران به بخش خصوصی بود را نیز به دولت ابلاغ کردند. با اجرای این تغییر، بخش‌های عظیمی از اقتصاد دولتی ایران که ۸۰ درصد اقتصاد ایران را شامل می‌گردد به بخش خصوص واگذار خواهد شد که آثار گسترده اقتصادی و اجتماعی مثبت یا منفی می‌تواند داشته باشد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

۷. نقش سرمایه‌گذاری خارجی در رشد و توسعه اقتصادی کشور

بدون شک دستیابی به رشد بلندمدت و مداوم اقتصادی در هر کشور با تجهیز و تخصیص بهینه منابع سرمایه‌گذاری در اقتصاد آن کشور حاصل می‌شود و یکی از راهکارهای تجهیز منابع نیز استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی است و می‌توان طی یک برنامه‌ریزی صحیح و اصولی با استفاده از این منابع به رشد و توسعه اقتصادی رسید.

سرمایه‌گذاری خارجی به دو شکل مستقیم و غیرمستقیم می‌باشد. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از طریق انتقال تکنولوژی مناسب و آموزش نیروی انسانی و افزایش بهره‌وری و همچنین افزایش سرمایه‌گذاری داخلی می‌تواند زمینه‌های رشد اقتصادی را در کشور پدید آورد. به‌طور کلی، مطالعات اقتصادی نشان می‌دهد که آثار سودمند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی به‌دلیل افزایش کارایی و بهره‌وری سرمایه ناشی از انتقال تکنولوژی پیشرفته و مناسب و نه صرفاً از طریق انباشت بیشتر سرمایه صورت می‌گیرد. از عواملی که باعث اثرگذاری بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی می‌شود می‌توان به توسعه سیستم مالی کشور، استراتژی تجاری کشور و ... اشاره نمود، اما سرمایه‌گذاری غیرمستقیم تنها از طریق افزایش سرمایه‌گذاری داخلی که آن هم در مقایسه با سرمایه‌گذاری مستقیم از قدرت کمتری در این زمینه برخوردار است می‌تواند منجر به رشد اقتصادی شود (مهدوی، ۱۳۸۳).

سرمایه‌گذاری غیرمستقیم در بحران‌های مالی انعطاف‌پذیری کمتری از خود نشان می‌دهد و افق زمانی کوتاه‌مدت دارد. سرمایه‌گذاری خارجی به‌ویژه غیرمستقیم می‌تواند در شرایطی نتایج منفی برای کشور میزبان داشته باشد. ناپایداری یا بازگشت سریع سرمایه می‌تواند عواقب بدی برای اقتصاد کشور میزبان داشته باشد، زیرا باعث افزایش ریسک و بی‌اعتمادی بین تولیدکنندگان می‌گردد و سیستم اقتصادی کشور را مختل خواهد نمود و باعث منفی‌شدن ترازپرداخت‌های کشور شود و هزینه‌های بسیاری را به کشور تحمیل کند. این هزینه در قالب سرمایه‌گذاری خارجی غیرمستقیم به‌صورت پرداخت بهره، سود سهام و در قالب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌صورت بازگرداندن پس‌اندازها و سود سرمایه‌گذاری‌ها به داخل کشور و واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای است.

با توجه به مطالب فوق، کارشناسان و سیاستگذاران می‌توانند با برنامه‌ریزی دقیق و مناسب علاوه بر برخورداری از این مزایا و توسعه و تعالی بازار سرمایه موجبات شکوفایی اقتصاد ملی را فراهم آورند.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

۸. نقش سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران در تحقق شعار ملی

مراکز خدمات سرمایه‌گذاری استانی به‌عنوان نماینده سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران به‌منظور حمایت، تسهیل و تسریع امور مربوط به سرمایه‌گذاری در استان کانون مراجعه کلیه سرمایه‌گذاران و متقاضیان سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و مرجع هماهنگی استان با سازمان سرمایه‌گذاری و کلیه دستگاه‌های اجرایی خدمات و مجوزدهنده سرمایه‌گذاری در سطح استان می‌باشد. از وظایف اصلی این مراکز می‌توان به شناسایی و معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان هماهنگی و پیگیری امور اجرایی متقاضیان سرمایه‌گذاری در استان اشاره نمود و هرگونه امور مربوط به اخذ مجوزهای سرمایه‌گذاری خارجی از سازمان سرمایه‌گذاری را نیز بر عهده دارند. با توجه به اینکه مقام معظم رهبری امسال را سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی نامگذاری نمودند و لازمه تولید نیز سرمایه‌گذاری می‌باشد، بنابراین اهمیت نقش این سازمان و مراکز خدمات سرمایه‌گذاری استانی جهت تحقق شعار ملی به خوبی نمایان می‌شود. در ادامه به مواردی از وظایف این سازمان به‌صورت جزئی‌تر در تحقق شعار تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی در حوزه‌های مختلف اقتصادی اشاره می‌شود:

الف) شناسایی و تهیه فرصت‌های سرمایه‌گذاری جهت ارائه به متقاضیان سرمایه‌گذاری

ب)مشاوره به سرمایه‌گذاران خارجی جهت تسهیل جذب سرمایه‌گذاری خارجی

ت)انجام هماهنگی‌های لازم در امور مربوط به اخذ مجوزهای مورد نیاز سرمایه‌گذاران خارجی پیش از سرمایه‌گذاری برای تسریع جذب سرمایه‌گذاری خارجی

ج) انجام هماهنگی‌های لازم در امور مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی بعد از صدور مجوز سرمایه‌گذاری جهت حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی

د) انجام هماهنگی‌های لازم توسط نمایندگان دستگاه‌ها بین واحدهای اجرایی دستگاه ذیربط آنها در ارتباط با درخواست‌های سرمایه‌گذاری خارجی

۹. الزامات سرمایه‌گذاری در سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

تولید ابزاری مهم جهت مقابله اقتصادی و سیاسی در عرصه‌های بین‌المللی به شمار می‌رود و رشد و توسعه این بخش از اهمیت بالایی برخوردار است. به این منظور، سال ۱۳۹۱ از سوی مقام معظم رهبری سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی نامگذاری شده است که در واقع ادامه جهاد اقتصادی است و مسیری مناسب برای خودکفایی ملی خواهد بود. دستیابی به این هدف نیازمند

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

سرمایه‌گذاری است که در زیر به برخی از الزامات سرمایه‌گذاری به‌ویژه سرمایه‌گذاری خارجی اشاره می‌شود.

۹-۱. بهبود فضای کسب و کار

منظور از محیط کسب‌وکار عوامل مؤثر بر عملکرد واحدهای اقتصادی مانند کیفیت دستگاه‌های حاکمیتی، ثبات قوانین و مقررات، کیفیت زیرساخت‌ها و... است. تولید در آغاز به سرمایه نیاز دارد. سرمایه نیز خود نیازمند فضای امن و شرایط مناسب برای سرمایه‌گذاری است. ثبات و استمرار سیاست‌های اقتصادی اهمیت بسیاری دارد. در مورد سایر پیش‌نیازها می‌توان به وجود بازار رقابتی، وجود قوانین حمایت‌کننده تولید صنعتی، وجود نظام بانکی مدرن و کارساز، بازارکار پویا، سرمایه انسانی پیشرفته، نظام اداری کارامد و پیشرفته و سالم و ... اشاره نمود.

۹-۲. اصلاح یا حذف قوانین و مقررات زاید و دست و پاگیر اقتصادی

معمولاً تصمیمات سرمایه‌گذاری با توجه به سیاست‌های دولت از جمله سیاست‌های مالیاتی، تجاری، کنترل قیمت‌ها، سیاست‌های ارزی، تعرفه‌ای و امثال آن صورت می‌گیرد. عدم شفافیت و تغییرات زیاد و ناگهانی باعث بی‌ثباتی فعالیت‌های تولیدی می‌شود. به‌عنوان مثال، صنایعی که توسط بخش خصوصی با گرفتن وام‌های بانکی راه‌اندازی شده و ایجاد اشتغال کرده بودند با اجرای سیاست آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی و عدم حمایت جدی دولت ممکن است با مشکلات عدیده‌ای مواجه شوند.

۹-۳. ثبات سیاست‌های اقتصادی

عدم اطمینان و بی‌ثباتی قوانین و مقررات یکی از دلایل عدم موفقیت کشور در جذب سرمایه‌گذاری خارجی طی سال‌های گذشته بوده است. بنابراین، افزایش امنیت سرمایه‌گذاری از طریق ثبات قوانین و سیاست‌های دولت می‌تواند باعث تشویق سرمایه‌گذاری خارجی گردد. راهکار اساسی در این زمینه، مقررات‌زدایی، احترام به مالکیت خصوصی و ضمانت اجرای قراردادهاست.

۹-٤. تقویت سیستم مالی کشور

نظام تأمین مالی نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه مالی کشور ایفا می‌کند. وظیفه اصلی نظام مالی، ایجاد رابطه بین سرمایه‌گذاران و سرمایه‌پذیران می‌باشد. اجرای صحیح این فرایند از طریق یک نظام تأمین مالی کارامد صورت می‌گیرد که شامل نهادهای مالی، بازارهای مالی، ابزارهای مالی،

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

نهادهای سیاستگذار در بخش مالی و قوانین حاکم بر بخش مالی می‌باشد. نظام تأمین مالی کشور ما یک نظام مالی اسلامی است. این نظام با توجه به شرایط و وضعیت موجود با چالش‌هایی همچون عدم تنوع در اوراق‌بهادار، تأثیرپذیری سیاست پولی از سیاست مالی، پایه بانکی بودن این نظام، عدم هدایت منابع به سمت سرمایه‌گذاری‌های مولد و دخالت دولت (نرخ سود و تسهیلات تکلیفی) روبه‌رو می‌باشد، بنابراین برطرف نمودن چالش‌های نظام بانکی می‌تواند به بهبود و توسعه نظام تأمین مالی کشور و در نتیجه به رشد و توسعه اقتصادی کشور کمک فراوانی نماید زیرا رشد و توسعه اقتصادی در گرو تخصیص بهینه منابع مالی است.

۹-۵. اجرای صحیح سیاست‌های کلی اصل ٤٤ قانون اساسی

ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در حقیقت بیانگر نوع نگرش نظام به فعالیت‌های اقتصادی کشور است. هدف اصلی از ابلاغ این سیاست‌ها، تبدیل اقتصاد فعلی کشور به یک اقتصاد رقابتی است که با کاهش تصدی‌گری دولت و توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی امکان‌پذیر خواهد بود. اجرای صحیح سیاست‌های کلی اصل ۴۴ که منجر به توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی و در نهایت موجب رونق و توسعه و رشداقتصادی می‌گردد زمینه ورود سرمایه‌گذاران خارجی را نیز فراهم خواهد ساخت و باید برای این امر شرایط مهیا گردد.

۹-٦. کاهش فساد (رشوه، پارتی‌بازی و ...)

همانطور که می‌دانیم حضور گسترده دولت در اقتصاد سبب بروز فساد و عدم کارایی اقتصادی می‌شود که خود باعث عدم امنیت سرمایه‌گذاری می‌شود. راهکارهای زیر می‌تواند نقش مهمی در کاهش فساد داشته باشد:

- توجه جدی به امر شایسته‌سالاری در واگذاری مسئولیت‌ها
- کنترل پدیده قاچاق کالا و سرمایه
- طراحی نظام مالی الکترونیکی جهت نظارت بیشتر و کاهش هزینه‌های معاملاتی

۹-۷. بازنگری در عملکرد اقتصادی دولت

در حال حاضر، بخش اعظم نظام اقتصادی کشور را دولت تشکیل داده است که این امر باعث به حاشیه رانده‌شدن بخش خصوصی شده است که می‌تواند فعالیت‌های اقتصادی را به‌صورت کارامدتر انجام دهد. جهت تأمین امنیت بیشتر سرمایه‌گذاری دولت باید در برخی از امور بازنگری

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

کند که می‌توان به کنترل تورم و ثبات قیمت‌ها، اصلاح نظام مالیاتی، لغو امتیازات انحصاری، اصلاح سیستم پولی و بانکی و .... اشاره نمود.

۹-۸. توسعه زیرساخت‌های اقتصادی

از جمله شرایط لازم جهت افزایش تولید و رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های اقتصادی است. سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های اقتصادی به‌طور کلی با افزایش بهره‌وری عوامل تولید، گسترش محدوده بازار، ایجاد شرایط رقابتی بهتر باعث ترغیب سرمایه‌گذاران خارجی جهت سرمایه‌گذاری در کشور می‌شود.

۹-۹. حمایت از تولید در سیاست‌های تجاری

ایجاد ثبات در سیاست‌های تجاری در خصوص صادرات و واردات و تأکید بر سیاست توسعه صادرات در جذب سرمایه‌گذاری خارجی نقش مهمی ایفا می‌کند. همچنین، ثبات نرخ ارز باعث اطمینان در فضای اقتصادی کشور می‌شود و سرمایه‌گذاران می‌توانند با سهولت بیشتری در امر سرمایه‌گذاری تصمیم بگیرند.

۹-۱۰. اتخاذ سیاست‌ها و مشوق‌های حمایتی در مورد تولید و سرمایه‌گذاری

یکی از مهم‌ترین عوامل جذب سرمایه‌گذاری خارجی، سیاست‌های حمایتی دولت می‌باشد. این سیاست‌ها که به قوانین گمرکی، بیمه، تخفیف‌های مالیاتی و ... مربوط می‌شود علاوه بر اینکه انگیزه‌های اقتصادی، مالی و فنی را تقویت می‌کند باعث افزایش انگیزه سرمایه‌گذاران خارجی جهت سرمایه‌گذاری در داخل می‌شود.

۱۰. مشکلات و موانع مربوط به جذب سرمایه‌گذاری خارجی

محیط سرمایه‌گذاری در ایران از عواملی که موجب ناامنی در آن شده‌اند رنج می‌برد. برخی از این عوامل، بنیادی و نشأت گرفته از فرهنگ و ساختار سیاسی کشور می‌باشد و برخی دیگر به عملکرد عاملان اقتصادی مربوط می‌شوند. در ادامه به برخی از عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری در ایران اشاره می‌شود:

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

۱۰-۱. قوانین و مقررات زاید و دست و پاگیر

متأسفانه قانونگذاری‌های اقتصادی از دقت و کارشناسی لازم برخوردار نمی‌باشند و بدون ملاحظه جوانب اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی انجام می‌شوند و به این خاطر، عملکرد اجزای مختلف سیستم اقتصادی را مختل می‌سازد. از سوی دیگر، تغییرات مکرر در قوانین و مقررات، فقدان استراتژی و تغییر مداوم قوانین موجب بی‌ثباتی می‌گردد. گرچه بخش قابل‌توجهی از تردید سرمایه‌گذاران با ابلاغ سیاست‌های مربوط به اصل ۴۴ قانون اساسی منتفی شده است، اما قوانین و مقررات کنونی در موارد متعددی با نیازهای سرمایه‌گذاری همخوانی ندارد. در طول زمان با تصویب قوانین و مقررات دیگر ناهماهنگی‌هایی بین قوانین ایجاد شده است که باعث اخلال در امر سرمایه‌گذاری شده است.

۱۰-۲. فقدان استراتژی معین در عرصه اقتصاد

تشکیلات و نهادهای فعال در نظام اقتصادی کشور مجموعه یکپارچه و منسجمی نیستند. فقدان استراتژی و نقشه جامع سرمایه‌گذاری منجر به رشد بخش خدمات، فعالیت‌های غیرمولد و سفته‌بازی در سطح کشور شده است. بخش خدماتی که نه تنها در خدمت امر تولید نیست بلکه به‌دلیل سودآوری بیشتر نسبت به سایر بخش‌های اقتصادی به‌عنوان رقیب این بخش باعث انتقال سرمایه‌ها به بخش غیرمولد شده است.

۱۰-۳. مناسب‌بودن شرایط خروج سرمایه از کشور

فرار سرمایه پدیده‌ای است که در شرایط عدم اطمینان و وجود ریسک اقتصادی بالا صورت می‌گیرد و چون یک نوع نشتی در اقتصاد محسوب می‌شود امری نامطلوب است. در تبیین پدیده فرار سرمایه دلایل زیادی را می‌توان برشمرد که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود (رهبر و همکاران، ۱۳۸۶):

- در شرایطی که تورم داخلی از خارجی بیشتر باشد و نرخ ارز نیز افزایش می‌یابد، سرمایه‌گذار سرمایه خود را از کشور خارج می‌کند.
- اگر نرخ بهره داخلی ار خارجی کمتر باشد یا نرخ بهره داخلی از تورم داخلی کمتر باشد یا سودهای مورد انتظار در خارج از داخل بیشتر باشد باز هم احتمال خروج سرمایه از کشور وجود دارد.
- اختلاف بالای ریسک سرمایه‌گذاری در خارج و داخل نیز از عواملی است که می‌تواند فرار سرمایه را تقویت کند.
- هرچه فضای سیاسی کشور بی‌ثبات‌تر باشد و ناآرامی بیشتر باشد فرار سرمایه نیز بیشتر است.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

۱۰-٤. بالا بودن ریسک سرمایه‌گذاری خارجی در ایران

یکی از مهم‌ترین پارامترها برای سرمایه‌گذاران خارجی جهت سرمایه‌گذاری، ریسک سرمایه‌گذاری است. پتانسیل یک کشور در فرار سرمایه یا نقض قراردادهای منعقد شده با کشورها و شرکت‌های خارجی به هر دلیلی را ریسک سرمایه‌گذاری آن کشور گویند. شاخص ریسک هر کشور اوضاع آن کشور را از لحاظ سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نشان می‌دهد و نشانگر میزان اعتماد به سرمایه‌گذاری در یک کشور است. در کشوری که ریسک سرمایه‌گذاری بالا است هزینه‌های سرمایه‌گذاری نیز بالا می‌باشد و بازدهی سرمایه‌گذاری کاهش می‌یابد.

۱۰-۵. عدم وجود نظام مالی مناسب

نظام مالی کشور نظام مبتنی بر بانک است و حضور بانک‌ها در بخش واقعی اقتصاد و ارائه خدمات مالی گسترده گردیده است. در نظام مبتنی بر بازار پول نقش بانک‌ها اهمیت بسیاری دارد و در چنین شرایطی با وجود وابستگی نظام مالی کشور به بانک‌ها، خود بانک‌ها نیز با مشکلات عدیده‌ای مواجه هستند. از سوی دیگر، بازار سرمایه به دلایلی مانند نرخ‌های سود غیرتعادلی در بازار پول، نبود قوانین مناسب، حمایت دولت از بخش دولتی اقتصاد و ... در نظام مالی کشور آن‌چنان نقش عمده‌ای ندارد و نمی‌تواند از پتانسیل خود برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی استفاده کند.

۱۰-٦. بزرگ بودن نقش دولت در سیستم اقتصادی کشور

دولت بخش عمده‌ای از فعالیت‌های اقتصادی را در سطح کشور بر عهده دارد. در نتیجه، بخش خصوصی که می‌تواند فعالیت‌های اقتصادی را با سودآوری و بازده بیشتر انجام دهد در حاشیه قرار گرفته است. بزرگ بودن دولت در نظام اقتصادی باعث تضعیف سیاستگذاری، نظارت مؤثر و افزایش فساد می‌شود و در چنین فضایی دورنمای سرمایه‌گذاری برای سرمایه‌گذار مبهم می‌شود و باعث می‌شود که نتواند تصمیم درستی اتخاذ کند.

۱۰-۷. ضعف بازارهای سرمایه و دسترسی به اطلاعات اقتصادی

یکی از مهم‌ترین الزامات در افزایش سرمایه‌گذاری در کشور، وجود بازار سرمایه قوی و کارامد است. به عبارت دیگر، وجود بازار سرمایه کارامد و قانونمند به شفافیت و روان شدن فعالیت‌های سرمایه‌گذاری کمک بسیاری می‌کند. از سوی دیگر، برای ایجاد امنیت سرمایه‌گذاری می‌بایست اطلاعات اقتصادی به‌صورت شفاف در اختیار مردم و دست‌اندرکاران قرار گیرد. علاوه بر این،

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

اطلاعات باید صحیح و به روز باشد. در نتیجه این اقدامات، بازار کارامدتر و سرمایه‌گذاری بیشتر خواهد شد.

۱۰-۸. رانت‌ها و رقابت نابرابر بین بخش خصوصی و دولتی

رشد گسترده دولت موجب رشد هرچه سریعتر مناسبات رانت‌خواری در اقتصاد می‌شود، زیرا پاره‌ای از سیاست‌های دولت منجر به وضع قوانین دست و پاگیر و ایجاد موانع بیشتر بر سر راه فعالیت‌های اقتصادی می‌گردد. این عوامل موجب می‌شوند تا مداخله دولت در امور اقتصادی به گسترش مناسبات رانت خواری و اتلاف انبوه منابع اقتصادی بیانجامد. گسترش رانت‌خواری سبب انحراف منابع اقتصادی از فعالیت‌های تولیدی فعالیت‌های غیرمولد می‌گردد.

۱۰-۹. عدم امنیت در تولید و توزیع

امنیت اقتصادی دو جنبه دارد یکی در عرصه تولید و دیگری در عرصه توزیع و مصرف. از نظر توزیع، امنیت به معنای تضمین حداقل درآمد برای افراد است. امنیت تولید نیز به معنای اطمینان از ثبات قوانین و مقررات و تغییرناپذیری آنهاست. برای اینکه سرمایه‌گذاری‌ها از امنیت برخوردار باشند می‌بایست در عرصه تولید اطمینان حاصل شود که اعمال افراد با عکس‌العمل‌های معین و قابل پیش‌بینی روبرو خواهد شد.

۱۰-۱۰. مشکل فرهنگی

جامعه هنوز به ارزش سرمایه به‌عنوان عامل حرکت‌دهنده اقتصاد پی نبرده است و اغلب آن را با بار منفی تعریف کرده است. جامعه ما سرمایه‌گذاری را همواره با سرمایه‌داری غیرمولد در یک سطح می‌بیند.

۱۱. راهکارهای اجرایی

مقام معظم رهبری با توجه به شرایط خاص اقتصادی کشور امسال را سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی نامگذاری نمودند که اهمیت حیاتی مسأله تولید را نشان می‌دهد و در واقع تداوم جهاد اقتصادی است. همانطور که می‌دانیم حمایت از تولید، حمایت از عوامل تولید که شامل نیروی‌کار و سرمایه است، می‌باشد و در این راه، جذب سرمایه به‌ویژه سرمایه خارجی اهمیت بسیاری دارد. در ادامه، به برخی از راهکارهای اجرایی جهت جذب سرمایه خارجی اشاره می‌شود:

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

– ثبات در سیاست‌های دولت و قوانین و مقررات به ویژه سیاست‌های تجاری به‌منظور افزایش اطمینان و کاهش ریسک سرمایه‌گذاری

– کنترل تورم و ثبات قیمت‌ها جهت کاهش ریسک سرمایه گذاری سرمایه‌گذار و پیش‌بینی‌پذیرکردن هزینه‌های آن

– اصلاح نظام پولی، بانکی و ارزی در جهت حمایت از تولید و سرمایه‌گذاری در کشور و تشویق سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری در کشور

– طراحی نظام مالی الکترونیکی جهت افزایش نظارت، کاهش فساد و کاهش هزینه‌های معاملاتی

– اجرای صحیح اصل ۴۴ قانون اساسی جهت واگذاری مناسب شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی جهت تسریع در امر جذب سرمایه‌گذاری خارجی

– طراحی سیاست‌های تشویقی مانندتخفیف یا معافیت‌های مالیاتی، معافیت‌های گمرکی و ... جهت جذاب‌کردن فضای اقتصادی کشور برای سرمایه‌گذاران خارجی

– اصلاح ساختار مناطق آزاد تجاری با جهت‌گیری افزایش صادرات و کنترل واردات برای ورود سرمایه‌گذاری خارجی

– بررسی و ارزیابی قوانین و مقررات مرتبط با تجارت و سرمایه‌گذاری جهت تسهیل حضور و رقابت در سطح بین‌المللی

– تدوین راهکارهای تشویق و جذب سرمایه‌گذاری ایرانیان مقیم خارج از کشور و استفاده از ظرفیت‌های اقتصادی آنها

– بهبود فضای کسب و کار کشور از طریق اصلاح قانون کار، فرایند ثبت مالکیت و ... جهت تشویق سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری در کشور

– ارائه تسهیلات و کمک‌های اقتصادی و فنی در زمینه پذیرش طرح‌های سرمایه‌گذاری خارجی در کشور به منظور افزایش تولید داخلی

– اعطاء وام و تسهیلات به شرکت‌های خارجی از طریق همکاری با مؤسسات مالی بین‌المللی جهت تسهیل امر سرمایه‌گذاری خارجی در کشور

– تقویت بازار بورس اوراق‌بهادار و ارائه آمار و اطلاعات شفاف برای تمام متقاضیان سرمایه‌گذاری جهت تسریع در امر واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی

– شناسایی دقیق امکانات و مزیت‌های موجود در کشور و ارائه تصویری روشن از سیاست‌های اقتصادی به‌منظور هدفمندکردن جریان سرمایه‌گذاری خارجی در کشور

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]

– توسعه زیرساخت‌های اقتصادی نظیر راه‌ها، بنادر، سیستم‌های ارتباطی و ... به‌منظور ترغیب سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری در کشور

– بازنگری در سیاست‌های مالی دولت به‌منظور کاهش کسری بودجه و در نتیجه آن کاهش تورم و کاهش خروج سرمایه از کشور

– کاهش حجم و اندازه دولت و فراهم ساختن شرایط لازم برای حضور بخش خصوصی به‌منظور تسهیل سرمایه‌گذاری خارجی در کشور

منابع

اکبریان، رضا و علی قائدی (۱۳۹۰) "سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های اقتصادی و بررسی تأثیر آن بر رشد اقتصادی"، *فصلنامه پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی*، شماره ۳.

بهرنگی‌نیا، ناصر و وحید شقاقی‌شهری (۱۳۸۶) "روند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی"، *مجله بررسی‌های بازرگانی*، شماره ۲۶.

خاتمی، همایون (۱۳۷۶)، *بررسی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه تهران.

رهبر، فرهاد، مظفری‌خامنه، فرشید و شاپور محمدی (۱۳۸۶) "موانع سرمایه‌گذاری و تأثیر آن بر رشد اقتصادی ایران"، *مجله تحقیقات اقتصادی*، شماره ۸۱

سعیدی، علی و زهرا میعادی (۱۳۸۹)، "بررسی موانع عمده سرمایه‌گذاری خارجی در ایران از دیدگاه سرمایه‌گذاران خارجی"، *پژوهشنامه اقتصادی*.

غفارپور، داود، *تکالیف سرمایه‌گذاری در قانون برنامه پنجم توسعه*، پورتال سازمان امور اقتصادی و دارایی استان مرکزی.

کمیجانی، اکبر و منصوره عباسی (۱۳۸۵)، "تبیین نقش عوامل مؤثر بر جلب سرمایه‌گذاری خارجی در ایران"، *مجله تحقیقات اقتصادی*، شماره ۷۳.

متن قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی، قانون بازار اوراق‌بهادار، سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، قانون رفع برخی موانع تولید و سرمایه‌گذاری واحدهای صنعتی.

معاونت اقتصادی سازمان امور اقتصادی و دارایی استان مرکزی (۱۳۸۶)، "سرمایه‌گذاری خارجی و تبیین جایگاه آن در اقتصاد کشور".

مهدوی، ابوالقاسم (۱۳۸۳) "تحلیلی بر نقش سرمایه‌گذاری خارجی در رشد اقتصادی"، *مجله تحقیقات اقتصادی*، شماره ۶۶.

نجارزاده، رضا، صباغ‌کرمانی، مجید و وحید شقاقی‌شهری (۱۳۸۴) "تخمین تابع عرضه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی"، *فصلنامه پژوهش‌های بازرگانی*، شماره ۳۵.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-11-16]